

Innst. 150 S

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:82 S (2013–2014)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Breivik, Abid Q. Raja og Pål Farstad om å styrke forbrukermakten gjennom digitalisering av produktinformasjon og opprette en informasjonsportal for dagligvarer

Til Stortinget

Sammendrag

Forslagsstillerne viser til NOU 2011:4 «Mat, makt og avmakt» som påpeker at det er et stort informasjonsgap mellom leverandør og forbruker når det gjelder dagligvarer. Utvalget anbefalte blant annet etableringen av en offentlig tilgjengelig og offentlig finansiert informasjonsportal for dagligvarer for å forenkle forbrukernes mulighet til å sjekke og sammenligne pris, innhold og kvalitet på varer i dagligvarehandelen.

Forslagsstillerne mener at all lovpålagt produktinformasjon bør gjøres tilgjengelig elektronisk og på en måte som vil gjøre det lettere for forbrukere å innhente informasjon og sammenligne produkter.

Forslagsstillerne mener det i dag ofte er vanskelig for en forbruker å gjøre kvalifiserte produktvalg basert på helse, miljø, etikk og samfunn, fordi informasjonsgapet er stort og komplekst, og fordi merking på emballasjen er utilstrekkelig eller vanskelig tilgjengelig. Forslagsstillerne mener at digitalisering av produktinformasjon, som også gjøres enkelt tilgjengelig for forbrukerne, fremmer konkurranse, bedrer hverdagen til bl.a. allergikere og bidrar til en mer bærekraftig utvikling.

Forslagsstillerne mener at en informasjonsportal for dagligvarer både kan fremme økt konkurranse,

kan virke helsefremmende og gjøre det enkelt å ta etiske og miljøvennlige valg.

Forslagsstillerne tror at en digitalisert løsning av data som lett kan sammenstilles med andre typer data, som i en informasjonsportal for dagligvarer, også vil kunne redusere bruken av stoffer som forringer menneskers helse. Det er, etter forslagsstillerne syn, helt nødvendig å gjøre informasjon om hvilke varer som inneholder helseskadelige stoffer, lettere tilgjengelig for forbrukerne.

For at forbrukerne skal kunne ta kvalifiserte produktvalg, må informasjonen om ulike produkter være både objektiv, pålitelig og lett tilgjengelig. Den enkleste måten å løse dette på er gjennom etablering av en informasjonsportal for dagligvarer. Forslagsstillerne viser til at NOU 2011:4 «Mat, makt og avmakt» anbefaler etablering av en offentlig finansiert informasjonsportal for dagligvarer slik at den enkelte forbruker får et mest mulig gjennomslukt marked og at informasjonen forbrukeren mottar, er korrekt og gyldig i kjøpsøyeblikket.

Forslagsstillerne er kjent med at flere av aktørene i bransjen er skeptiske til en ordning med pliktlevering av data, men viser til at Forbrukerrådet har god erfaring med pliktavlevering av data til andre portaler som finansportalen.no og hvakostertannlegen.no. Forslagsstillerne mener at dagligvarehandelen også bør kunne avlevere nødvendige data for å styrke forbrukermakten, og mener at dette bør sees på som en naturlig videreutvikling av den allerede gjeldende plikten til å ha pris, innhold og annen informasjon på alle varer. Forslagsstillerne mener derfor at det må sikres en hjemmelsgrunn som sikrer pliktavlevering av data.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest etablere en gratis tilgjengelig informasjonsportal for dagligvarer

med nødvendig elektronisk informasjon om varer ment for salg i detaljhandel innen dagligvarer.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Arild Grande, Hege Haukeland Liadal, Sonja Mandt og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Kjartan Berland, lederen Svein Harberg og Kårstein Eidem Løvaas, fra Fremskrittspartiet, Morten Stordalen og Ib Thomsen, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, viser til Representantforslag 8:82 S (2013–2014) om å styrke forbrukermakten gjennom digitalisering av produktinformasjon og opprette en informasjonsportal for dagligvarer.

Forslagsstillerne viser til NOU 2011:4 «Mat, makt og avmakt» som påpeker at det er et stort informasjonsgap mellom leverandør og forbruker når det gjelder dagligvarer. Forslagsstillerne mener at all lovpålagt produktinformasjon bør gjøres tilgjengelig elektronisk og på en måte som vil gjøre det lettere for forbrukere å innhente informasjon og sammenligne produkter.

Komiteen viser til studiebesøk i Danmark hvor en internettbasert informasjonsportal er gjort tilgjengelig via en egen applikasjon. Applikasjonen er blitt svært populær, spesielt blant unge danske som er opptatt av enkelt å finne fram til opplysninger om pris, innhold og kvalitet på varen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til det pågående arbeidet i departementet med gjennomgang av forbrukerpolitiske virkemidler i sin helhet og arbeidet med ulike portaler i særdeleshet. Det vises også til to andre representantforslag: Dokument 8:13 S (2014–2015) hvor det foreslås å «ta initiativ til bedre merkeordninger for mat, som også stiller krav til opprinnelsesmerking på bearbejdede kjøttprodukter og meieriprodukter» og «etablere en dagligvareportal i tråd med innstillingen fra Matkjedeutvalget i NOU 2011:14», og Dokument 8:12 S (2014–2015) fra Arbeiderpartiet, hvor det foreslås at regjeringen «innen juni 2015 skal legge frem forslag til lov om god handelsskikk med tilsynskapasitet, som også omfatter distribusjon av matvarer». Flertallet mener de tre forslagene må ses i sammenheng. Det er ikke gitt at en portal vil løse de utfordringene forslagsstillerne belyser, og samtidig bør det også ses nærmere på hva en slik eventuell portal skal bringe av informasjon. Produktinformasjonen forslagsstillerne ønsker å gjøre tilgjengelig digitalt, finnes allerede i all hovedsak presentert på den aktuelle varen. Det er etter flertallets syn nødvendig med nærme-

re kartlegging av hva som er informasjonsbehovet før man tar stilling til hvordan informasjonen eventuelt gjøres ytterligere tilgjengelig for forbruker. Flertallet ønsker å peke på at en del problemstillinger ikke er reist i forslaget, blant annet er det trolig viktigere å skaffe til veie informasjon om potensielt skadelige stoffer som finnes i dagligvarene. Det er flertallets ønske at departementet tar initiativ til et felles nordisk samarbeid på dette feltet, både for å utnytte ressursene bedre gjennom utveksling av eksisterende teknologi og databaser og fordi man står overfor de samme utfordringene i de nordiske landene når det gjelder dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ser det som viktig å sikre informasjon til forbrukerne gjennom etablering av en dagligvareportal. Målet med en slik informasjonsløsning skal være å legge til rette for at den enkelte forbruker skal kunne gjøre bedre valg, og bidra til skjerpet konkurranse i markedet. Dette vil også gjøre det enklere for forbrukerne å gjøre sine valg, samtidig som det kan sikre konkurranse i markedet. Disse medlemmer mener at dette tiltaket, sammen med en bedre merkeordning, vil legge til rette for at det blir enklere for forbrukerne å gjøre opplyste valg.

Disse medlemmer påpeker at veiledningskriteriene som legges til grunn må være i tråd med Helsedirektoratets kostholdsråd, slik at de digitale løsningene ikke skaper tvil om gjeldende anbefalinger. Disse medlemmer mener myndighetene som besitter fagkunnskap innenfor området, bør ha en betydelig rolle i utvikling av informasjonsportalen.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen senest i løpet av 2016 etablere en gratis tilgjengelig informasjonsportal for dagligvarer med nødvendig elektronisk informasjon om varer ment for salg i detaljhandel innen dagligvarer.»

Næringskomiteens merknader

Familie- og kulturkomiteens utkast til innstilling har blitt forelagt næringskomiteen som i brev av 29. januar 2015 uttaler:

«Næringskomiteen viser til at utkast til innstilling fra familie- og kulturkomiteen er forelagt næringskomiteen for uttalelse.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til sine respektive partiers merknader i familie- og kulturkomiteen.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Venstre viser til Arbeiderpartiets og Kristelig Folkepartis merknader i familie- og kulturkomiteen, og støtter disse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre støtter forslaget fra mindretallet i familie- og kulturkomiteen om å be regjeringen senest i løpet av 2016 etablere en gratis tilgjengelig informasjonsportal for dagligvarer med nødvendig elektronisk informasjon om varer ment for salg i detaljhandel innen dagligvarer.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen senest i løpet av 2016 etablere en gratis tilgjengelig informasjonsportal for

dagligvarer med nødvendig elektronisk informasjon om varer ment for salg i detaljhandel innen dagligvarer.

Komiteens tilråding

Komiteen råder Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 8:82 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Breivik, Abid Q. Raja og Pål Farstad om å styrke forbrukermakten gjennom digitalisering av produktinformasjon og opprette en informasjonsportal for dagligvarer – vedlegges protokollen.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 3. februar 2015

Svein Harberg

leder

Hege Haukeland Liadal

ordfører

**DET KONGELIGE BARNE-, LIKESTILLINGS-
OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT**

Statsråden

Stortinget
Familie- og kulturkomiteen
0026 OSLO

Deres ref
SR/mb

Vår ref
14/3437

Dato
14.10.2014

Dokument 8:82 S (2013-2014) - Representantforslag om å styrke forbrukermakten gjennom digitalisering av produktinformasjon og opprette en informasjonsportal for dagligvarer

Det vises til oversendelse fra Familie- og kulturkomiteen datert 02.10.2014. Komiteen ber om at forslag fremsatt i Representantforslag 8:82 S(2013-2014) fra representantene Terje Breivik, Abid Q. Raja og Pål Farstad vurderes.

I denne saken er det også naturlig å vise til mitt svar datert 08.05.2014 på spørsmål nr. 727 fra storingsrepresentanten Terje Breivik om dagligvareportal (som i utgangspunktet var stilet til landbruks- og matministeren). Spørsmålet lød: *Hvor langt er arbeidet kommet med etablering av en markedsportal, og når vil en slik portal være operativ for forbrukerne?*

I svaret på dette spørsmålet viste jeg til at departementet høsten 2012 ba Forbrukerrådet foreta en videre utredning av forslaget om å opprette en dagligvareportal fremsatt i NOU 2011:4 *Mat, makt og avmakt*. Intensjonen var å fremskaffe beslutningsunderlag for hvorvidt det i offentlig regi burde opprettes en portal for forbrukerne, med opplysning om priser og andre aspekter ved dagligvarer. Forbrukerrådets utredning ble finansiert med midler fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, og flere departementer deltok i en referansegruppe for arbeidet. Rapporten *"Matmakt til forbrukerne – Er dagligvareportal løsningen?"* forelå i juni 2013, og kan lastes ned fra Forbrukerrådets nettsider.

Dagligvaremarkedet byr på et stort antall variable for mange tusen produkter, og prisene i butikkene endres løpende. Datagrunnlaget for en portal vil derfor være stort og komplekst. Dersom man får til et samarbeid med de store aktørene i bransjen, med sikte på at informasjon om priser og produktegenskaper kan hentes direkte ut av deres datasystemer, anser Forbrukerrådet at det kan være realistisk å få til en løsning, i form av en portal, i løpet av 2-3 år. Utviklingskostnadene bare for det offentlige vil i følge Forbrukerrådets anslag bli om lag 15 millioner kroner, og det vil deretter kreves drøyt 10 millioner kroner årlig i driftsutgifter.

I tillegg vil det påløpe betydelige kostnader for bransjen med å tilpasse sine systemer, sikre datakvalitet, og ivareta innrapportering.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet valgte i første omgang å innhente synspunkter på Forbrukerrådets forslag fra berørte myndighetsorganer, og sendte i fjor sommer rapporten for uttalelse til hhv Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, i tillegg til Finansdepartementet.

En viktig innvending som ble fremsatt er av konkurransemessig karakter, og går ut på at en portal i dette markedet, som viser detaljpriser i sanntid for hver enkelt butikk, i betydelig grad vil øke faren for koordinert adferd blant selgerne, altså det vi kaller prissamarbeid. For øvrig er det ikke i tilstrekkelig grad godtgjort at en slik portal som Forbrukerrådet går inn for vil være samfunnsøkonomisk lønnsom. Dette har sammenheng blant annet med at det har vært svært vanskelig å prissette en del av virkningene. Mer generelt mener vi også at Forbrukerrådets analyse viser at det er usikkerhet på en del punkter, og at rapporten som sådan ikke er tilstrekkelig som underlag for en beslutning om å sette i gang et utviklingsprosjekt.

Etter en samlet vurdering, der jeg la vekt på de fremsatte konkurransefaglige innvendingene, graden av kompleksitet og de usikkerhetsmomenter som forslaget inneholder, samt de relativt betydelige kostnadene, ble min konklusjon våren 2014 at videre arbeid med en dagligvareportal ikke skal prioriteres i denne omgang. Dette ble formidlet til Stortinget i revidert nasjonalbudsjett i mai, der vi isteden gikk inn for å be Forbrukerrådet om å utvikle en ny portal for strømpriser. Dette siste til erstatning for den kraftprisoversikten som Konkurransetilsynet til nå har drevet, men som må tas ned fordi den er utdatert og er i ferd med å gi et misvisende bilde av markedet. Vi har i inneværende år valgt å prioritere dette, fordi forbrukerne er helt avhengig av et slikt verktøy for å velge en god strømvtale. Ny strømprisportal skal etter planen lanseres våren 2015. I tillegg skal Finansportalen neste år utvides med moduler om hhv pensjonsprodukter og personlig økonomi for ungdom.

Jeg støtter fullt ut intensjonen bak dokument-8-forslaget, om å utnytte moderne teknologi for å etablere bedre informasjonsløsninger for forbrukerne – løsninger som kan omfatte både pris og andre aspekter ved produktene. Markedsportaler og lignende verktøy kan være gode tiltak for å innfri regjeringens målsetting om ”en enklere hverdag for folk flest”. Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at det skjer raske endringer både i teknologi, i tilgjengelighet av data, og i selve markedene, og at informasjonstjenester som utvikles derfor kan ha relativt kort levetid. Dette tilsier etter min mening at man bør være varsom med å sette i gang utviklingsprosjekter som omfatter tunge dataløsninger. Innenfor dagligvareomsetningen tror jeg at for eksempel utvikling av nye butikkdatasystemer, vekst i netthandel, og blant annet implementering av nye europeiske regler om matinformasjon til forbrukerne, raskt kan endre forutsetningene og gjøre det enklere å etablere tjenester av den typen som dokument-8-forslaget sikter mot. Jeg tror derfor at det akkurat på dette området kan være fornuftig å se an utviklingen noe før man eventuelt setter i gang et utviklingsprosjekt.

For øvrig er vi innstilt på å være i dialog med blant andre Forbrukerrådet fremover for å vurdere i hvilken grad det ligger til rette for å utvikle digitale informasjonsløsninger rettet mot forbrukerne på nye områder

Med hilsen

Solveig Hørne

